

Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку

М. В. Буроменський,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри міжнародного права
Інституту міжнародних відносин*

Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

У ґрунтовному дослідженні Михайла Івановича Отроша «Місце і роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку», проаналізовано роль Католицької церкви у міжнародному правопорядку від перших століть християнства і до наших днів, а також висвітлено правову природу Католицької церкви та її міжнародно-правову доктрину, аналіз яких проведено переважно на основі офіційних документів Папи Римського та Римської курії. В основу монографії покладено також напрацювання світської і церковної науки про діяльність Католицької церкви на міжнародній арені та її вплив на розвиток міжнародного права і міжнародних відносин.

Актуальність теми монографічного дослідження викликана відсутністю у науці міжнародного права, в тому числі вітчизняній, комплексного дослідження міжнародно-правової природи Католицької церкви та її міжнародно-правової доктрини, яке б враховувало відповідні документи Святого Престолу й останні публікації та праці з тих чи інших аспектів даної проблематики. Водночас нагальна потреба у такому дослідженні очевидна, особливо після встановлення 8 лютого 1992 року дипломатичних відносин між Україною і Ватиканом, оскільки для МЗС України та інших органів виконавчої влади нашої держави набуває особливої актуальності правильне розуміння місця і ролі Католицької церкви як у міжнародному правопорядку, так і в житті нашої

© Буроменський Михайло Всеволодович – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права Інституту міжнародних відносин Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

країни, на території якої проживають понад 10 млн католиків латинського і східного обрядів.

Очолована Папою Римським Католицька церква як спільнота віруючих християн є однією з найбільших християнських конфесій і відіграє важливу роль у системі міжнародно-правових відносин. Здійснюючи вселенську духовну місію, Католицька церква як соціальна структура та особливий правовий порядок, суверенний і зовні незалежний від будь-якої держави, не володіє, однак, як аргументовано доводить автор дослідження, якістю міжнародної правосуб'єктності. У взаємовідносинах з іншими учасниками міжнародних відносин Католицьку церкву персоніфікує її керівний орган і одночасно особливий суб'єкт міжнародного права – Святий Престол, який є органічною частиною цієї церкви. Не будучи суб'єктом міжнародного права, Католицька церква водночас є впливовим фактором міжнародно-правової дійсності. Адже на міжнародній арені репрезентується саме її міжнародно-правова доктрина, яка, маючи свої виняткові і притаманні лише їй риси, справляє помітний вплив на розвиток міжнародного права і міжнародних відносин.

Автор монографії аргументовано показує, що інтереси Католицької церкви у відносинах з іншими церквами (окремими католицькими і некатолицькими) та суб'єктами міжнародного права (державами і міжнародними організаціями) забезпечуються як Папою Римським особисто, так і системою підпорядкованих йому органів дипломатичного і недипломатичного характеру, які забезпечують виконання поставлених перед ними завдань церковного та політичного характеру з метою захисту прав і законних інтересів Католицької церкви у відповідній країні перебування чи міжнародній організації. При цьому особлива увага у дослідженні акцентується на особливостях у правовій організації цих органів і переважаючій ролі норм міжнародного права у регулюванні діяльності папських місій дипломатичного характеру – нунціатур і представництв при міжнародних організаціях.

У монографічному дослідженні значна увага приділяється аналізу специфіки католицької концепції у сфері захисту прав людини. Відображено також позицію Католицької церкви щодо зміцнення миру і безпеки та її внесок в утвердження миру і врегулювання міжнародних спорів. Всебічно розкривається підхід Католицької церкви до розв'язання глобальних проблем та її бачення щодо реорганізації міжнародного співтовариства. У книзі докладно аналізується католицька концепція природного міжнародного права, що справляє, як слушно зауважує автор, досить відчутний вплив на розвиток міжнародних відносин. При цьому автор монографії переконливо показує, що Католицька церква, заснована на положеннях католицької концепції природного міжнародного права, бере дієву участь не лише у міжнародній правотворчості, але й активно підтримує міжрелігійний та екуменічний діалог, чим робить вагомий внесок в утвердження миру та взаєморозуміння між релігіями і народами.

Незважаючи на те, що порушена в монографічному дослідженні проблематика є надзвичайно складною і багатогранною, автору, як видається,

вдалося досягти поставленої мети. На високому теоретичному рівні здійснено науковий аналіз ключових питань предмета дослідження і обґрунтовано результати, які в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему – розроблено теоретичні й практичні засади статусу Католицької церкви у міжнародному праві, визначено її місце і роль у сучасному міжнародному правопорядку. Переважна більшість положень монографії містить елементи новизни і, поза всіляким сумнівом, є значним внеском у міжнародно-правову доктрину. Праця М. І. Отроша є, таким чином, самостійним завершеним науковим дослідженням, новаторським за своєю суттю, що заслуговує на увагу науковців і викладачів, а також широкого кола читачів, які цікавляться проблемами теорії міжнародного права загалом і питаннями релігійного фактора у міжнародно-правових відносинах зокрема.